

6 Μαΐου 2016

Η εικονογράφηση του γεγονότος της Αναστάσεως κατά την Ορθόδοξη Εκκλησία (Μαρία Τοτού, πρεσβυτέρα - αγιογράφος)

/ [Πεμπουσία](#)

Το γεγονός της Αναστάσεως του Ιησού, δεν αποτελεί μόνο μεγάλο σταθμό στην ιστορία του ανθρώπινου γένους, ούτε ακόμα ένα ανεξίτηλο ορόσημο στη ζωή των Χριστιανών αλλά κυρίως είναι η βάση και το θεμέλιο της πίστεως στο πρόσωπο του Αναστάντος Κυρίου μας Ιησού Χριστού. Είναι συγκλονιστική και συγχρόνως αποκαλυπτική η μαρτυρία του Αποστόλου Παύλου «εί δέ Χριστός οὐκ ἐγήγερται, κενόν ἄρα τό κήρυγμα ἡμῶν, κενή δέ καί ἡ πίστις ὑμῶν». (Α' Κορ. ιε' 12-19).

«*Η Ανάστασις*», έργο Μαρίας Τοτού, 2016, διαστάσεις 50X70 εκ.

Η Ανάσταση του Χριστού αποτελεί το ύψιστο γεγονός της πίστεως μας και έχει

άμεση σχέση με την Ανάσταση του ανθρώπου. Γίνεται το κέντρο της ορθοδόξου λατρείας μας και μυστική ελπίδα της δικής μας Αναστάσεως ...**Προσδοκώ Ανάστασιν νεκρών και ζωήν του Μέλλοντος αιώνος**» – όπως επιβεβαιώνουμε με το Σύμβολο της Πίστεως μας.

Χαρακτηρίζεται ως «*Πάσχα ιερόν, καινόν, ἅγιον, Πάσχα μυστικόν, Πάσχα πανσεβάσμιον*», αφού «*ὑπέρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός*» όπως μας διαβεβαιώνει η αποστολική φωνή.

«*Πάσχα λύτρον λύπης*», «*τό ἡμέτερον Πάσχα*» όπως γράφει ο υμνογράφος της Εκκλησίας μας.

«Πάσχα» σημαίνει: **διάβασις** θα γράψει ο αγωνιστής της Ορθοδοξίας Ιωσήφ Βρυέννιος, «από το σκότος της άγνοιας στο φως της αλήθειας και της χάριτος,

έξοδος από τον άδη και **επαναφορά** στη ζωή,

ανύψωση από τη γη στον Ουρανό,

μετάβαση από το θάνατο της αμαρτίας στη ζωή της αγιότητας.

Πάσχα, **ανόρθωση** των θνητών ανθρώπων και **Ανάσταση**,

ανάκληση των εξορίστων στον Παράδεισο,

παρηγορία των ψυχών και **ευφροσύνη** του νου,

Πάσχα, **αληθινή ζωή**».

Από εικονογραφικής πλευράς η Ανάσταση του Χριστού έχει αποδοθεί ανά τους αιώνες ποικιλοτρόπως με διάφορα μέσα, τεχνικές και συνθέσεις.

Σε κανένα από τα Ευαγγέλια δεν βρίσκουμε ακριβή περιγραφή της Αναστάσεως. Περιγράφεται ο σεισμός, ο κενός τάφος, η εμφάνιση του Αγγέλου και ο τρόμος των στρατιωτών, καθώς η Ανάσταση αποτελεί ένα γεγονός που δεν είδε άνθρωπος. (Ματθ. 28, 1-15, Μαρκ. 16, 1-9, Λουκ. 24, 1-12, Ιωαν.20, 1-9)

Στην Ορθόδοξη Εκκλησία η εικόνα της Αναστάσεως έχει δύο τύπους :

A. Ο ένας τύπος εικονίζει την κάθοδο του Κυρίου στον Άδη

«*Η Ανάστασις*», έργο Μαρίας Τοτού, 2014, διαστάσεις 2μ.Χ3μ

Β. και ο δεύτερος τύπος που εικονίζει άλλοτε τον Πέτρο και τον Ιωάννη σε κενό Μνημείο κι άλλοτε τον άγγελο που «επί τον λίθον καθήμενος εμφανίστηκε στις Μυροφόρες.

Ο Λεωνίδας Ουσπένσκυ γράφει σχετικά:

«Οι δύο αυτές συνθέσεις χρησιμοποιούνται στην Ορθόδοξη Εκκλησία ως εικόνες της Αναστάσεως. Στην παραδοσιακή ορθόδοξη αγιογραφία η πραγματική στιγμή της Ανάστασης του Χριστού ουδέποτε απεικονίστηκε. Τόσο τα Ευαγγέλια, όσο και η Παράδοση της Εκκλησίας, σιγούν για τη στιγμή αυτή και δε λένε πως ο Χριστός αναστήθηκε, πράγμα που δεν κάνουν για την Έγερση του Λαζάρου. Ούτε η εικόνα δείχνει αυτό.» Η σιγή αυτή εκφράζει καθαρά τη διαφορά που υπάρχει μεταξύ των δύο γεγονότων. Η Έγερση του Λαζάρου ήταν ένα θαύμα, το οποίο μπορούσαν όλοι να κατανοήσουν, ενώ η Ανάσταση του Χριστού ήταν απρόσιτη σε οποιαδήποτε αντίληψη... Ο ανεξιχνίαστος χαρακτήρας του γεγονότος αυτού για τον ανθρώπινο νου και συνεπώς το αδύνατο της απεικόνισής του είναι ο λόγος που απουσιάζουν εικόνες αυτής ταύτης της Αναστάσεως. Γι' αυτό στην Ορθόδοξη εικονογραφία υπάρχουν δύο εικόνες, που αντιστοιχούν στη σημασία του γεγονότος αυτού και που συμπληρώνουν η μία την άλλη. Η μία είναι συμβολική παράσταση. Απεικονίζει τη στιγμή που προηγήθηκε της θεόσωμης Ανάστασης του Χριστού - την Κάθοδο στον Άδη, η άλλη τη στιγμή που ακολούθησε την Ανάσταση του Σώματος του Χριστού, την ιστορική επίσκεψη των Μυροφόρων στον Τάφο του Χριστού».

«...προήλθες έκ τοῦ μνήματος καθὼς ἐτέχθης ἐκ τῆς Θεοτόκου ...», «Κύριε, ὡσπερ ἐξῆλθες, ἐσφραγισμένου τοῦ, τάφου, οὕτως εἰσῆλθες, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, πρὸς τοὺς μαθητάς Σου...» -Αναστάσιμα τροπάρια εκ των στιχηρῶν των Αίνων του πλ. του Α΄ ήχου της Εκκλησίας μας, που υπογραμμίζουν το ανεξιχνίαστο μυστήριο της Αναστάσεως και το παραλληλίζουν με το μυστήριο της

Γεννήσεως και την εμφάνισή Του στους μαθητές Του.

Ο Ιερομόναχος Διονύσιος εκ Φουρνά, στην *Ερμηνεία της Ζωγραφικής Τέχνης*, περιγράφει το γεγονός της Αναστάσεως με τρεις απεικονίσεις και την διαχωρίζει από την απεικόνιση της «Είς Ἄδου κάθοδος» :

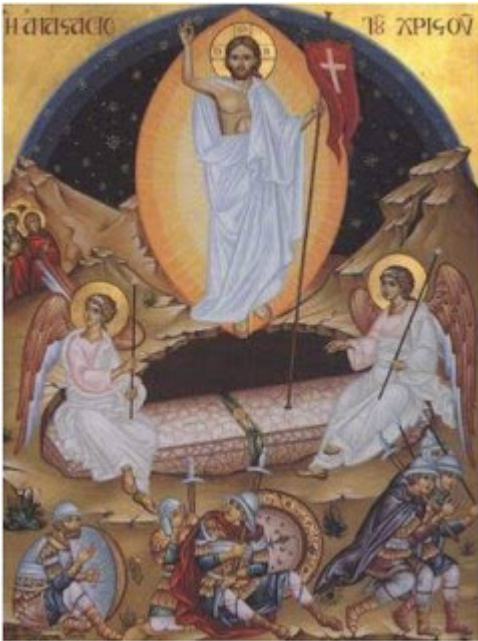
«Ἡ εἰς τὸν Ἄδην κάθοδος τοῦ Κυρίου

Ὁ Ἄδης ὡς σπήλαιον σκοτεινὸν ὑποκάτωθεν βουνοῦ, καὶ ἄγγελοι λαμπροφοροῦντες δένουσι μὲ ἄλυσες τὸν Βεελζεβούλ (τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους) καὶ τοὺς δαίμονας, ἄλλους δέρνοντες, ἄλλους κηρυγοῦντες μὲ κοντάρια· καὶ μερικοὶ ἄνθρωποι γυμνοὶ δεμένοι μὲ ἄλυσες καὶ βλέποντες ἄνω· καὶ κλειδωνίες πολλὰς κατατσακισμένες καὶ αἱ πύλαι τοῦ Ἄδου ξερριζωμέναι καὶ ὁ Χριστὸς παντῶν ἐπ' αὐτὰς καὶ βαστῶν μὲ τὴν δεξιὰν τὸν Ἄδαμ, μὲ τὴν ἀριστερὰν τὴν Εὐάν· καὶ ἐκ δεξιῶν του ὁ Πρόδρομος ἰστάμενος καὶ δεικνύων τὸν Χριστόν· καὶ ὁ Δαβὶδ πλησίον αὐτοῦ καὶ ἄλλοι δίκαιοι βασιλεῖς μὲ στέφανα καὶ κορώνας· ἀριστερὰ δὲ ὁ Ἰωνᾶς καὶ Ἡσαΐας καὶ Ἱερεμίας οἱ προφῆται καὶ ὁ δίκαιος Ἄβελ καὶ ἄλλοι πολλοί, ὅλοι μὲ στέφανα, καὶ κύκλω του φῶς ἄπειρον καὶ ἄγγελοι πολλοί.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ

Μνημεῖον ὀλίγον ἀνεωγμένον καὶ δύο ἄγγελοι καθήμενοι εἰς τὰς ἄκρες του λευκοφόροι, καὶ ὁ Χριστὸς πατῶν ἐπάνω τοῦ σκεπάσματος τοῦ μνημεῖου, μὲ τὴν δεξιὰν εὐλογῶν, μὲ τὴν ἀριστερὰν βαστῶν φλάμπουρον μὲ χρυσὸν σταυρόν, καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ στρατιῶται, ἄλλοι φεύγοντες, ἄλλοι κείμενοι καταγῆς ὡσεὶ νεκροί, καὶ μακρόθεν αἱ Μυροφόροι βαστάζουσαι τὰ μύρα (Ματθ. κη', Μαρκ. ις', 1. Λουκ. κδ', 2. Ἰωαν. κ', 1)

Ὁ ἄγγελος φανεὶς ταῖς Μυροφόροις εὐαγγελίζεται τὴν ἀνάστασιν

Μνημεῖον ἀνεωγμένον καὶ εἰς τὸ σκέπασμά του ἄγγελος λευκοφόρος καθήμενος, μὲ τὸ ἓνα χέρι βαστῶν κοντάρι καὶ μὲ τὸ ἄλλο δείχνων τὸ σάβανον καὶ τὸ σουδάριον μέσ' στὸν τάφον, καὶ αἱ Μυροφόροι ἔμπροσθέν του βαστάζουσαι τὰ μύρα (Ματθ. κζ', 5-7. Μαρκ. ις', 1-7. Ἰωαν. κ, 11-13)

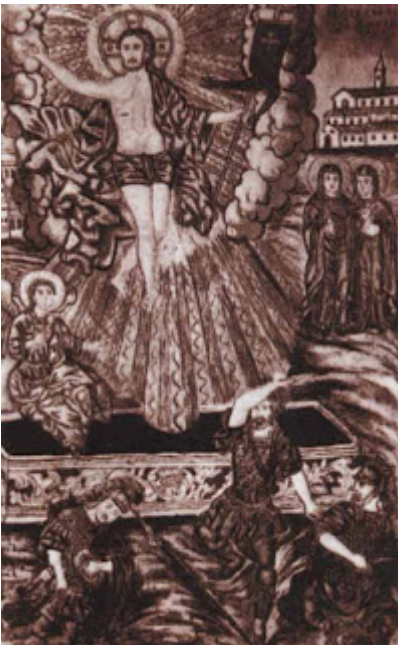

Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης ἐλθόντες εἰς τὸ μνημεῖον πιστ[οῦνται τὴν ἀνάστασιν].

Μνημεῖον καὶ ἔσω αὐτοῦ ὁ Πέτρος κύπτων καὶ ψηλαφῶν μὲ τὰ χέρια τὸ σουδάριον, καὶ ὁ Ἰωάννης ἔξωθεν ἱστάμενος βλέπει μέσα θαυμάζων, καὶ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία πλησίον κλαίουσα (Λουκ. κδ', 12. Ἰωάν. κ', 3-7)»

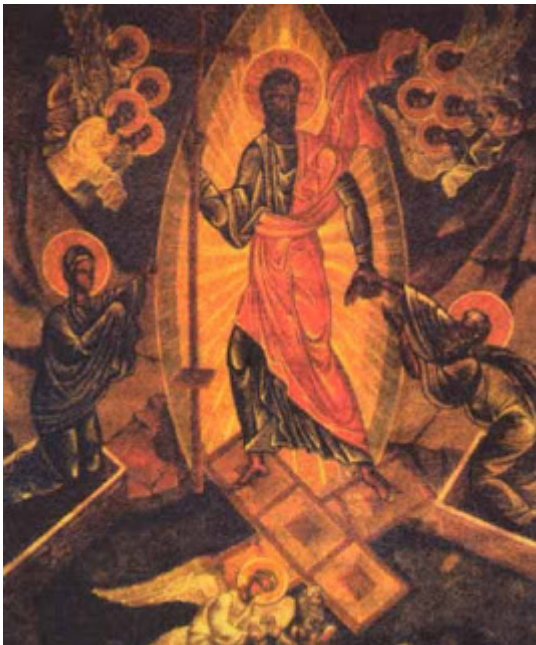
Τέσσερις απεικονίσεις της Αναστάσεως του Ιησού, νεοελληνικής εκδοχής που δημιουργήθηκαν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα για να κατανοήσουμε το γεγονός ότι στυπνήθηκαν πολλές διαφορετικές τεχνοτροπίες για το ίδιο θέμα την ίδια χρονική περίοδο. Οι διαφοροποιήσεις έχουν να κάνουν με το χώρο που προορίζεται να τοποθετηθεί το έργο, την τεχνοτροπία του ζωγράφου-αγιογράφου, την περιοχή αλλά και το ιστορικό πλαίσιο που δημιουργείται αυτό.

Θεόφιλος, *Η Ανάσταση του Χριστού*, Εκκλησία Μακρυνίτσας περ.1907

Κωνσταντίνος Παρθένης, «*Η Ανάστασις*», Εθν. Πινακοθήκη, 1917

Σπ. Βασιλείου, *Είς Άδου κάθοδος*, Αγ. Διονύσιος Αρεοπαγίτης, 1930

Φώτης Κόντογλου, *Η Είς Άδου κάθοδος*, Παρεκ. οικог. Ζαΐμη, Ρίο Πατρών, 1934-35

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Διονυσίου του εκ Φουρνά, *Ερμηνεία Της Βυζαντινής Ζωγραφικής Τέχνης* υπό Α. Παπαδόπουλου Κεραμέως (Πετρούπολη 1909), Εκδόσεις Σπανός, Βιβλιοφιλία, 2014

Καλλίνικος Κωνσταντίνος, *Ο Χριστιανικός Ναός και τα Τελούμενα εν Αυτώ*, Εκδόσεις Γρηγορη, Αθήνα 1969

ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ, Αποστολική Διακονία , Αθήνα 2014

Κόντογλου Φώτιος, *Έκφρασις, Α΄ Τόμος*, Εκδόσεις Παπαδημητρίου, Αθήνα 2000,

Παυλάκης Σπυρίδων και Ηλιόπουλος Διονύσιος, *Νέον Αναστασιματάριον Αργόν και Σύντομον, Μελοποιηθέν Υπό Πέτρου Λαμπαδαρίου του Πελοποννησίου και διασκευασθέν υπό Ιωάννου Πρωτοψάλτου*, Αθήνα, 2013

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Επίσκοπος Καστορίας Σεραφεΐμ, Ποιμαντορική εγκύκλιος (υπ' αριθμ. 230), *Επί τη Αγία και Μεγάλη Κυριακή του Πάσχα*, Καστοριά 2009

Επίσκοπος Καστορίας Σεραφεΐμ, Ποιμαντορική εγκύκλιος (υπ' αριθμ. 280), *Επί τη Μεγάλη Κυριακή του Πάσχα*, Καστοριά 2012

Επίσκοπος Καστορίας Σεραφεΐμ, Ποιμαντορική εγκύκλιος (υπ' αριθμ. 378), *Επί τη Αγία και Μεγάλη Κυριακή του Πάσχα*, Καστοριά 2016

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Ανδριόπουλου Θεολόγου, *Τέσσερις Νεοελληνικές εκδοχές της Αναστάσεως*, ανακτήθηκε στις 27 Απριλίου 2016 από <http://i-m-patron.gr/i-m-patron-old.gr/keimena/texnh/neoellhn.html>

ΔΕ 11^η , *Η Ανάσταση του Χριστού*, ανακτήθηκε στις 27 Απριλίου 2016 από http://www.slideshare.net/samakos/11-41207208?next_slideshow=1

η Ανάσταση του Χριστού, Α΄ Λυκείου, ανακτήθηκε στις 27 Απριλίου 2016 από <http://www.slideshare.net/nimessalas53/11-11795743>

Η ερμηνεία της εικόνας της Ανάστασης, (2 Ιουνίου 2013), ανακτήθηκε από http://orthodoxianthanatos.blogspot.gr/2013/06/blog-post_4245.html στις 27 Απριλίου 2016